

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
იურიდიული ფაკულტეტი

სამართლის ჟურნალი

№1, 2020

უნივერსიტეტის
გამომცემლობა

ეკონომიკური აგენტის ცნება ქართულ კონკურენციის სამართალში

ევროკავშირთან ასოცირების რეჟიმმა საქართველო ყოველსმომცველი კონკურენციის კანონმდებლობის შექმნის ვალდებულებისა და გარკვეულწილად, ქართული კონკურენციის სამართლის ევროკავშირის სამართალთან დაახლოების აუცილებლობის წინაშე დააყენა. სრულფასოვანი დაახლოების პროცესში კი მნიშვნელოვანია ევროკავშირისა და მისი წევრი სახელმწიფოების მონინავე პრაქტიკისა და იურიდიული მეცნიერების მიღწევებზე დაყრდნობით კონკურენციის სამართლისთვის აუცილებელი ცნებებისა და კატეგორიების ანალიზი. სწორედ ამ მიზნის მიღწევას ემსახურება წინამდებარე ნაშრომი, რომელშიც ეკონომიკური აგენტის სახით განხილულია კონკურენციის სამართლის ერთ-ერთი ძირითადი ინსტიტუტი. ამასთან, საუკეთესო ევროპული მიდგომების საფუძველზე ერთმანეთისგან გამიჯნულია ეკონომიკური აგენტის ინსტიტუციონალური და ფუნქციონალური გაგება და წარმოჩენილია მისი რელატიური ბუნება. ეკონომიკური აგენტის ცნებასთან მიმართებაში ასევე განხილულია კონკურენციის სამართალში დამკვიდრებული ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი თეორია, რომელიც „ერთიანი ეკონომიკური სუბიექტის დოქტრინის“ სახელით არის ცნობილი.

საკვანძო სიტყვები: კონკურენცია, კონკურენციის სამართალი, ეკონომიკური აგენტი, ერთიანი ეკონომიკური სუბიექტის დოქტრინა.

1. შესავალი

კონკურენციის სამართლის ამკრძალავი ნორმების უმთავრესი ადრესატია ეკონომიკური აგენტი. იგი წარმოადგენს კონკურენციის კანონმდებლობისთვის რელევანტური ყველა ქმედების ფაქტობრივი შემადგენლობის ძირითად ელემენტსა და სამართლის ამ დარგის ცენტრალურ სუბიექტს. კონკურენციის კანონმდებლობის ეფექტიანი აღსრულებისთვის მნიშვნელოვანია ეკონომიკური აგენტის ცნების ერთგვაროვანი განმარტება კონკურენციის დამცავ თითოეულ ინსტრუმენტთან მიმართებაში და მისი განმარტებისას აღნიშნული ინსტრუმენტების არსის, ბუნებისა თუ მიზნის მხედველობაში მიღება.

კონკურენციის სამართალი აბსოლუტურად თვითმყოფადი, სხვა დანარჩენისგან გამიჯნული სამართლის დარგია, რომელსაც საკუთარი, დამოუკიდებელი პრინციპები, მოქმედების სივრცე და სამართლებრივი ცნებები გააჩნია. კონკურენციის სამართლის ცნებებისა და ინსტიტუტების, მათ შორის, ეკონომიკური აგენტის ცნების განმარტება, როგორც წესი, სამართლის სხვა დარგებისგან დამოუკიდებლად ხდება.¹ ეკონომიკური აგენტის ცნებასთან მიმართებით ქართული კონკურენციის კანონმდებლობა უნიკალური მიდგომით გამოირჩევა იმდენად, რამდენადაც იგი ეკონომიკური აგენტის ცნების ლეგალურ დეფინიციას შეიცავს.

ქართული კანონმდებლობისგან განსხვავებით ევროკავშირის კონკურენციის სამართლის არც პირველადი და არც მეორადი წყაროები ნორმატიულად არ განსაზღვრავენ ეკონომიკური აგენტის ცნების ლეგალურ დეფინიციას. აღნიშნულმა განაპირობა ის ფაქტი, რომ ეკონომიკუ-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი.

¹ Zimmer D. in Immenga/Metsmäcker GWB Kommentar, 3. Auflage, München 2001, § 1, Rn. 24.

რი აგენტის ცნების ჩამოყალიბება ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს (შემდგომში - „მართლმსაჯულების სასამართლო“) მიერ განხორციელდა. შესაბამისად, მართლმსაჯულების სასამართლოს პრაქტიკას მნიშვნელოვანი სამეცნიერო ღირებულება გააჩნია ეკონომიკური აგენტის ცნების აუცილებელი ელემენტების დადგენის, შესაბამისი მახასიათებლების იდენტიფიცირებისა და მისი არსისა და სამართლებრივი ბუნების ზუსტი განსაზღვრის კუთხით.

ევროპული კავშირისა თუ ნევრი სახელმწიფოების კონკურენციის სამართალთან შედარებით ქართულ კონკურენციის სამართალში არც საკმარისი თეორიული საფუძველია შექმნილი და არც საკმარისი გამოცდილება იმისათვის, რომ ზუსტად განისაზღვროს ეკონომიკური აგენტის არსი და მისი მახასიათებლები. ამ სფეროში არსებული ამკრძალავი ნორმების სრულფასოვანი ფუნქციონირებისათვის კი მეტად მნიშვნელოვანია ეკონომიკური აგენტის ცნების ელემენტებისა და მახასიათებლების ზუსტი იდენტიფიცირება. სწორედ ამ მიზანს ემსახურება წინამდებარე ნაშრომი, რომელშიც ეკონომიკური აგენტის ცნების ელემენტები განხილულია ევროპული და გერმანული იურიდიული დოქტრინისა და სასამართლო პრაქტიკის მიღწევების გათვალისწინებით.

2. ეკონომიკური აგენტის ინსტიტუციონალური გაგება

როგორც აღინიშნა, ქართული კონკურენციის კანონმდებლობისაგან განსხვავებით ევროკავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულება არ შეიცავს ეკონომიკური აგენტის ცნების ლეგალურ დეფინიციას. აქედან გამომდინარე, აღნიშნული ცნების დეფინიციის ჩამოყალიბება და მისი აუცილებელი ელემენტების იდენტიფიცირება მართლმსაჯულების სასამართლოს კომპეტენციის ფარგლებში აღმოჩნდა. ასევე საყურადღებოა ის გარემოება, რომ სანამ მართლმსაჯულების სასამართლოს პრაქტიკაში ეკონომიკური აგენტის ერთიანი და სრულყოფილი ცნება ჩამოყალიბდებოდა, იგი წლების განმავლობაში მნიშვნელოვან ცვლილებასა და ტრანსფორმაციას განიცდიდა. ეკონომიკური აგენტის ცნებასთან მიმართებით აღნიშნული პერიოდის განმავლობაში შექმნილ სასამართლო განმარტებებზე დაყრდნობით კი იურიდიულ ლიტერატურაში ერთმანეთისაგან ეკონომიკური აგენტის ინსტიტუციონალურ და ფუნქციონალურ გაგებას განასხვავებენ.²

ინსტიტუციონალური გაგების მიხედვით, ეკონომიკური აგენტის ცნების ამოსავალ წერტილს კონკრეტული სუბიექტის სამართლებრივი ფორმა და მისი ორგანიზაციული მოწყობა წარმოადგენს.

მართლმსაჯულების სასამართლოს ადრეულ პრაქტიკაში გვხვდება გადაწყვეტილებები, სადაც სასამართლო ეკონომიკური აგენტის ცნების ჩამოყალიბებისას სწორედ მის ინსტიტუციონალურ გაგებას იყენებს. გასული საუკუნის სამოციანი წლების პრაქტიკაში ეკონომიკური აგენტი განმარტებულია როგორც ერთიანი, დამოუკიდებელი სუბიექტის ქვეშ არსებული პიროვნული, მატერიალური და არამატერიალური ფაქტორების ერთიანობა, რომელიც კონკრეტული ეკონომიკური მიზნის მიღწევას ემსახურება.³ აღნიშნულის შესაბამისად სასამართლო იქვე დასძენს, რომ ეკონომიკურ ცხოვრებაში ახალი სამართლის სუბიექტის შექმნა ახალი ეკონომი-

² Zimmer D. in Immenga/Metsmäcker GWB Kommentar, 3. Auflage, München 2001, § 1, Rn. 24.

³ ECLI:EU:C:1962:30, Klöckner-Werke AG, Joined cases 17/61 and 20/61, § 16.

კური აგენტის წარმოშობას გულისხმობს.⁴ სასამართლო მოცემულ შემთხვევაში ყურადღების მიღმა ტოვებს სუბიექტის მიერ განხორციელებული საქმიანობის ფორმასა და შინაარსს. ეკონომიკური აგენტის განსაზღვრისას სასამართლოსთვის საკმარისია კონკრეტული სამართლებრივი ფორმის, ორგანიზაციული მოწყობისა თუ მიზნის მქონე სუბიექტის არსებობა.

მართლმსაჯულების სასამართლოს პრაქტიკაში ეკონომიკური აგენტის ინსტიტუციონალური გაგება იმავე პერიოდში სხვადასხვა მიზნითა და დატვირთვით გამოიყენებოდა. მაგ. ეკონომიკური აგენტის მსგავსი განმარტება მართლმსაჯულების სასამართლოსთვის წარმოადგენდა მარტივ და პრაქტიკულ საშუალებას იმის დასასაბუთებლად, რომ დედა და შვილობილი კომპანია მიჩნეულიყო ერთ ეკონომიკურ აგენტად.⁵

თუმცა, აღნიშნულმა მიდგომამ დროთა განმავლობაში აქტუალურობა დაკარგა⁶ და მართლმსაჯულების სასამართლოს შემდგომ პრაქტიკაში აღიარება და განვითარება ვერ ჰპოვა, ვინაიდან იგი სრულყოფილად ვერ პასუხობდა კონკურენციის სამართლისა და პოლიტიკის წინაშე მდგარ ამოცანებს. აღნიშნული კი განპირობებული იყო იმ გარემოებით, რომ ინსტიტუციონალური გაგება მნიშვნელოვნად ავიწროებდა ეკონომიკური აგენტის ცნებას, რაც, თავის მხრივ, ზღუდავდა კონკურენციის სამართლის მოქმედების ფარგლებს.

3. ეკონომიკური აგენტის ფუნქციონალური გაგება

ინსტიტუციონალური გაგებისაგან განსხვავებით, ფუნქციონალური გაგება უფრო აფართოებს ეკონომიკური აგენტის ცნების ფარგლებს. აღნიშნული მიდგომით სუბიექტის ეკონომიკურ აგენტად მიჩნევა არ არის დამოკიდებული მის სამართლებრივ ფორმასა თუ ორგანიზაციულ მოწყობაზე. ფუნქციონალური გაგების ქვაკუთხედს წარმოადგენს პირის პრაქტიკული საქმიანობა, მიუხედავად მისი სამართლებრივი ფორმისა თუ ორგანიზაციული მოწყობისა.

გერმანული სასამართლო პრაქტიკაც სწორედ აღნიშნულ მიდგომას იზიარებს და უგულვებელყოფს ეკონომიკური აგენტის ინსტიტუციონალურ გაგებას.⁷ გერმანიის ფედერალური სასამართლოს განმარტებით, ეკონომიკურ აგენტად მიიჩნევა პირი, რომელიც ახორციელებს ეკონომიკურ საქმიანობას.⁸ ფედერალური სასამართლო ასევე აღნიშნავს, რომ გერმანიის კონკურენციის კანონმდებლობა ეკონომიკური აგენტის თვითმყოფად ფუნქციონალურ ცნებას ეფუძნება. ფუნქციონალური გაგების მიხედვით, სუბიექტის ეკონომიკური აგენტის ხარისხში ასაყვანად საკმარისია სახეზე იყოს ნებისმიერი სახის აქტიური და დამოუკიდებელი ჩართულობა ეკონომიკურ ბრუნვაში.⁹

დროთა განმავლობაში მართლმსაჯულების სასამართლოს პრაქტიკაშიც დამკვიდრდა ეკონომიკური აგენტის ცნების მიმართ ფუნქციონალური მიდგომა და მისი დეფინიცია მჭიდროდ დაუკავშირდა ეკონომიკური საქმიანობის განხორციელებას. გერმანიის ფედერალური სასამართლოს მსგავსად, მართლმსაჯულების სასამართლომაც ეკონომიკური აგენტი განმარტა,

4

იქვე.

5

Füller T. J. in Kölner Kommentar zum Kartellrecht, Bd. 3. 2016, § 101. Rn. 11.

6

Zimmer D. in Immenga/Metsmäcker GWB Kommentar, 3. Auflage, München 2001, § 1, Rn. 24.

7

Zimmer D. in Immenga/Metsmäcker GWB Kommentar, 3. Auflage, München 2001, § 1, Rn. 30.

8

BGH NJW 1962 196.

9

BGH Urt. v. 05.05.1981, KZR 9/80, §. 5.

როგორც პირი, რომელიც ახორციელებს ეკონომიკურ საქმიანობას.¹⁰ შესაბამისად, მართლმსაჯულების სასამართლოს ერთგვაროვანი პრაქტიკისა¹¹ და გაბატონებული მოსაზრების¹² მიხედვით, სწორედ ეკონომიკური საქმიანობის განხორციელება წარმოადგენს კონკრეტული სუბიექტის ეკონომიკურ აგენტად მიჩნევის უმთავრეს წინაპირობას.

თუმცა, ეკონომიკური აგენტის მოცემული განმარტება, თავის მხრივ, საჭიროებს საკუთრივ ეკონომიკური საქმიანობის შინაარსის განსაზღვრასაც, რათა უფრო ზუსტად დადგინდეს თუ კონკრეტულად რა სახის საქმიანობის განხორციელებისას უნდა ჩაითვალოს პირი ეკონომიკურ აგენტად. მართლმსაჯულების სასამართლოს ერთგვაროვანი პრაქტიკის მიხედვით, აღნიშნულ კონტექსტში ეკონომიკური საქმიანობის განხორციელება ბაზარზე საქონლისა და/ან მომსახურების ნებისმიერი სახით მიწოდებას გულისხმობს.¹³ იმისათვის რომ სახეზე იყოს ეკონომიკური საქმიანობა, მნიშვნელობა არ აქვს მოგების მიღების მიზანს.¹⁴ თუმცა, მოგებაზე ორიენტირებული საქმიანობის განხორციელებისას, პირი ყოველთვის უნდა ჩაითვალოს ეკონომიკურ აგენტად. გარდა ამისა, ანაზღაურების სანაცვლოდ ნებისმიერი საქონლისა თუ მომსახურების მიწოდებაც მიჩნეულ უნდა იქნეს ეკონომიკურ საქმიანობად.¹⁵ ხოლო, იმ შემთხვევაში თუ საქონლის ან მომსახურების მიწოდება ხორციელდება ანაზღაურების გარეშე, მართლმსაჯულების სასამართლოს განმარტებით, აუცილებელია იმის განსაზღვრა, თუ რამდენად არის შესაძლებელი აღნიშნული საქონლის ან მომსახურების ანაზღაურების სანაცვლოდ მიწოდება ან სხვა სუბიექტები ახორციელებენ თუ არა იმავე საქმიანობას ანაზღაურების სანაცვლოდ.¹⁶

უნდა აღინიშნოს ასევე ის ფაქტი, რომ ქართველი კანონმდებლის მიერ შემოთავაზებული ეკონომიკური აგენტის ცნების ლეგალური დეფინიცია უმეტესწილად ფუნქციონალურ მიდგომას ეფუძნება. თუმცა, ევროპული პრაქტიკისგან განსხვავებით ქართული კანონმდებლობის მიხედვით, ეკონომიკური აგენტის ცნების აუცილებელ ელემენტს არა ეკონომიკური, არამედ სამენარმეო საქმიანობის განხორციელება წარმოადგენს, რაც მნიშვნელოვნად ავიწროებს აღნიშნული ინსტიტუტის ქვეშ მოაზრებულ სუბიექტთა წრეს.

კანონის მე-3 მუხლში მოცემული განმარტების მიხედვით, ეკონომიკურ აგენტად მიიჩნევა პირი, რომელიც ახორციელებს სამენარმეო საქმიანობას. თუმცა, კანონი არ შეიცავს არანაირ სპეციალურ მითითებას თუ რა სახის საქმიანობა უნდა იქნეს მიჩნეული სამენარმეო საქმიანობად. აქედან გამომდინარე, მოცემულ შემთხვევაში გამოიყენება „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული სამენარმეო საქმიანობის ცნება,¹⁷ რომლის ერთ-ერთ

¹⁰ ECLI:EU:C:1984:271, *Hydrotherm*, Case 170/83, § 11; ECLI:EU:C:1991:161, *Klaus Höfner*, Case C-41/90, § 21.

¹¹ ECLI:EU:C:1993:63, *Poucet*, Joined Cases C-159/91 und C-160/91 § 17; ECLI:EU:C:1994:7, *Sat Fluggesellschaft*, Case C-364/92 § 18; ECLI:EU:C:1997:603, *Job Centre*, Case C-55/96 § 21; ECLI:EU:C:2000:428, *Pavlov*, Joined Cases C-180/98 to C-184/98 § 74; ECLI:EU:C:2002:98, *Wouters*, Case C-309/99 § 47.

¹² *Füller T. J.* in *Kölner Kommentar zum Kartellrecht*, Bd. 3. 2016, § 101. Rn. 11 {ციტ. Säcker/Hermann, in: *Münch-KommKartR*, Einl. Rn. 946; Weiß, S. 76.}.

¹³ ECLI:EU:C:2000:428, *Pavlov*, Joined Cases C-180/98 to C-184/98 § 75; ECLI:EU:C:1987:283, *Commission v Italy*, Case C-118/85 § 7; ECLI:EU:C:1998:303, *Commission v Italy*, Case C-35/96, § 36.

¹⁴ *Faul J. Nikpay A.*, *the EU Law of Competition*, 3rd ed., 2014, § 3.28.

¹⁵ ECLI:EU:C:2000:428, *Pavlov*, Joined Cases C-180/98 to C-184/98 § 76 ; ECLI:EU:C:1998:303, *Commission v Italy*, Case C-35/96, § 37; ECLI:EU:C:2002:98, *Wouters*, Case C-309/99.

¹⁶ *Füller T. J.* in *Kölner Kommentar zum Kartellrecht*, Bd. 3. 2016, § 101. Rn. 14.

¹⁷ ზუკაკიშვილი ქ. (რედ.), ჯაფარიძე ლ. (რედ.), კობახიძე ნ., ჟვანია ნ., გველეხიანი ზ., აკოლაშვილი მ., სერგია ნ., მომცელიძე ს., საქართველოს კონკურენციის სამართალი, თბ., 2019, 180.

უმთავრეს და აუცილებელ მახასიათებელსაც მოგებაზე ორიენტირებული საქმიანობა წარმოადგენს.

ევროპულ სასამართლო პრაქტიკაში ეკონომიკური აგენტის ცნების ეკონომიკურ საქმიანობასთან დაკავშირება და საკუთრივ ეკონომიკური საქმიანობის ფართო განმარტება კონკურენციის სამართლის მიზნების მიღწევის უზრუნველყოფას ემსახურება. როგორც წესი, კონკურენციის სამართლის დარღვევის შეფასების პროცესის საწყის ეტაპზე ხდება სადავო ქმედების განმახორციელებელი სუბიექტის იდენტიფიცირება. ისეთ შემთხვევაში, როდესაც სავარაუდო დარღვევა ვლინდება კონკურენციის შემზღუდველ შეთანხმებაში, დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებასა თუ არაკეთილსინდისიერ კონკურენტულ ქმედებაში, სამართლებრივი კვალიფიკაციის საწყის ეტაპზე უნდა დადგინდეს, თუ რამდენად წარმოადგენს აღნიშნული ქმედების განმახორციელებელი სუბიექტი ეკონომიკურ აგენტს. შესაბამისად, კონკურენციის კანონმდებლობის აღსრულებისათვის აუცილებელი უმთავრესი ამკრძალავი ნორმების ამოქმედება, უპირველეს ყოვლისა, სწორედ კონკრეტული სუბიექტის ეკონომიკურ აგენტად მიჩნევაზეა დამოკიდებული. კონკურენციის კანონმდებლობისა და პოლიტიკის ეფექტიანი აღსრულებისათვის აუცილებელია, რომ კონკურენციის სამართალი ვრცელდებოდეს ნებისმიერ იმ ქმედებაზე, რომელსაც შესწევს უნარი რაიმე ფორმით ზეგავლენა მოახდინოს ბაზარზე არსებულ კონკურენციის პროცესზე. შესაბამისად, თუ კონკურენციის სამართლის მიზანია ეკონომიკურ ცხოვრებაში კონკურენციის შეზღუდვის შემთხვევების ფართო სპექტრზე რეაგირება, მაშინ ეკონომიკური აგენტის ცნებაც მაქსიმალურად ფართოდ უნდა განიმარტოს. ამისათვის კი აუცილებელია კანონმდებლობა იძლეოდეს ეკონომიკური აგენტის ცნების ფართო ინტერპრეტაციის შესაძლებლობას და იგი მაქსიმალურად აერთიანებდეს ყველა იმ სუბიექტს, რომელიც კონკრეტული საბაზრო ქმედების განხორციელების გზით ნეგატიურ გავლენას ახდენს ბაზრის სტრუქტურასა თუ ჯანსაღ კონკურენტულ გარემოზე.

აღნიშნულის შესაძლებლობას კი ეკონომიკური აგენტის ცნების სამენარმეო საქმიანობასთან დაკავშირება არ იძლევა. სამენარმეო საქმიანობის განხორციელების აუცილებლობა მნიშვნელოვნად ავიწროებს ეკონომიკური აგენტის ცნების ფარგლებს, ვინაიდან ასეთ დროს, კონკრეტული ქმედების შესაფასებლად აუცილებელი ხდება ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში მოგებაზე ორიენტირებული საქმიანობის არსებობა. ქართველი კანონმდებლის მსგავსი მიდგომა კი კონკურენციის სამართლის მიღმა ტოვებს ყველა ისეთ ქმედებას, რომელიც მართალია არ არის მოგების მიღებაზე ორიენტირებული, თუმცა შესაძლოა ჰქონდეს გარკვეული ეფექტები ბაზარზე და მნიშვნელოვან ზიანს აყენებდეს ჯანსაღ კონკურენტულ გარემოს. ამაზე ასევე მეტყველებს მართლმსაჯულების სასამართლოს პრაქტიკა, სადაც ცალსახა პოზიციაა დაფიქსირებული იმასთან დაკავშირებით, რომ სამენარმეო საქმიანობის განხორციელება არ წარმოადგენს ეკონომიკური აგენტის ცნების აუცილებელ ელემენტს.¹⁸

ამდენად, კონკურენციის სამართლის მიზნებისა და ამოცანების გათვალისწინებით, ეკონომიკური აგენტის ცნების ამოსავალ წერტილს უნდა წარმოადგენდეს არა მხოლოდ სამენარმეო საქმიანობა, არამედ სხვა რელევანტური საბაზრო ქმედებებიც, რომლებიც შესაძლოა გაცდეს მოგებაზე ორიენტირებული საქმიანობის ფარგლებს. გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურაში გაბატონებული მოსაზრების მიხედვით, ეკონომიკური აგენტის ცნების ფართოდ განმარ-

¹⁸ ECLI:EU:C:1995:392, *Fédération Française*, Case C-244/94.

ტების საჭიროება განპირობებულია კონკურენციის სამართლის დამცავი ფუნქციის მაქსიმალურად შესრულების აუცილებლობით.¹⁹ კონკურენციის კანონმდებლობის ფართომასშტაბიანი, ყოვლისმომცველი და ეფექტიანი აღსრულებისათვის მნიშვნელოვანია კონკურენციის სამართლის ძირითადი ადრესატის - ეკონომიკური აგენტის უმთავრეს მახასიათებელსა და მისი ცნების ძირითად ელემენტს წარმოადგენდეს შესაბამის ბაზარზე არსებულ კონკურენციის პროცესში ნებისმიერი ფორმით ჩართულობა და საკუთარი საქმიანობით აღნიშნულ პროცესზე ზეგავლენის მოხდენის შესაძლებლობა.²⁰ მსგავსი ზეგავლენა კი შეიძლება მომდინარეობდეს არა მარტო მოგებაზე ორიენტირებული საქმიანობის განხორციელებიდან, არამედ ამ ბაზარზე საქონლისა და/ან მომსახურების ნებისმიერი სხვა ისეთი ფორმით მიწოდებიდან, რომელიც შესაძლოა მიზნად არ ისახავდეს მოგების მიღებას.

გარდა ამისა, ეკონომიკური აგენტის სამენარმეო საქმიანობასთან დაკავშირება, კონკურენციის სამართლის მოქმედების ფარგლებს მიღმა ტოვებს ე.წ. თავისუფალი პროფესიების წარმომადგენლებს, რომელთა საქმიანობაც „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის მე-3 პუნქტის მიხედვით, არ მიიჩნევა სამენარმეო საქმიანობად. კონკურენციის სამართლის ამკრძალავი ნორმების ადრესატების წრიდან აღნიშნული სუბიექტების გამორიცხვა კი პირდაპირ ეწინააღმდეგება მართლმსაჯულების სასამართლოს პრაქტიკას, სადაც მსგავსი თავისუფალი პროფესიების წარმომადგენლები ასევე მიიჩნევიან ეკონომიკურ აგენტებად. მაგალითად, საადვოკატო მომსახურების განმახორციელებელი სუბიექტი მიიჩნევა ეკონომიკურ აგენტად, ვინაიდან ის იურიდიული მომსახურების ბაზარზე მომხმარებლებს მომსახურებას სთავაზობს ანაზღაურების სანაცვლოდ.²¹

4. ეკონომიკური აგენტი როგორც რელატიური სამართლებრივი კატეგორია

ეკონომიკური აგენტის ცნების ეკონომიკურ საქმიანობასთან დაკავშირება, თავის მხრივ, წარმოშობს გარკვეულ პრობლემას მაშინ, როდესაც საქმე ისეთ სუბიექტს ეხება, რომელშიც სახელმწიფო რაიმე ფორმით მონაწილეობს. მართლმსაჯულების სასამართლოს განმარტებით, სახელმწიფო შესაძლოა ერთ შემთხვევაში მოქმედებდეს საჯარო უფლებამოსილების განხორციელების მიზნით და არ წარმოადგენდეს ეკონომიკურ აგენტს, ხოლო სხვა შემთხვევაში შესაძლოა ეწეოდეს ეკონომიკურ საქმიანობას და იგი მიჩნეულ იქნეს ეკონომიკურ აგენტად.²² შესაბამისად, ერთი და იგივე სუბიექტი შესაძლებელია ერთ შემთხვევაში წარმოადგენდეს ეკონომიკურ აგენტს, ხოლო სხვა შემთხვევაში - არა. სწორედ ამ ფაქტში ვლინდება ეკონომიკური აგენტის რელატიური ანუ არააბსოლუტური ხასიათი.²³

მართლმსაჯულების სასამართლოს ზემოთ აღნიშნული განმარტებიდან,²⁴ ნათლად ჩანს, რომ ეკონომიკური აგენტის ცნება პირდაპირ არის დაკავშირებული ყოველ კონკრეტულ შემ-

¹⁹ Zimmer D. in Immenga/Metsmäcker GWB Kommentar, 3. Auflage, München 2001, § 1, Rn. 31 {ციტირებულია: Emmerich § 2 1 a (S.17); Möschel Rdnr. 100; Hootz in GK Rdnr. 12; Bunte in Langen/Bunte Rdnr. 8.}.

²⁰ Füller T. J. in Kölner Kommentar zum Kartellrecht, Bd. 3. 2016, § 101. Rn. 13.

²¹ Opinion of Advocate General Leger, delivered on 10 July 2001, ECLI:EU:C:2001:390, გ. 46.

²² ECLI:EU:C:1987:283, *Commission v Italy*, Case C-118/85 § 7.

²³ Jellis J., The concept of undertaking in EC competition law and its application to public bodies: Can you buy your way into article 82, *Competition Law Journal*, Vol. 2, 2003, 118.

²⁴ ECLI:EU:C:1987:283, *Commission v Italy*, Case C-118/85 § 7.

თხვევაში შესაფასებელ სადავო ქმედებასთან. პირი არ ითვლება ეკონომიკურ აგენტად მაშინ, როდესაც სადავო ქმედებით იგი ახორციელებს საჯარო უფლებამოსილებას. მართლმსაჯულეობის სასამართლოს განმარტებით, მსგავს შემთხვევას ადგილი აქვს მაშინ, როდესაც აშკარაა ისეთი ქმედება/საქმიანობა, რომელიც თავისი მიზნების, არსისა და ამ ქმედების/საქმიანობის საფუძვლად არსებული ნორმების გათვალისწინებით, დამახასიათებელია სახელმწიფო ორგანოებისთვის.²⁵

ეკონომიკური აგენტის რელატიური ბუნება და მისი ფუნქციონალური გაგება მჭიდროდ არის დაკავშირებული კონკრეტული სუბიექტის მიერ განხორციელებულ საქმიანობასთან. თუმცა, მისი რელატიურობა და ფუნქციონალური განმარტება განსხვავებული შინაარსის მატარებელია და სხვადასხვა მიზნებს ემსახურება. როგორც აღინიშნა, ფუნქციონალური გაგების მიხედვით, ეკონომიკური აგენტის ცნების უმთავრეს ელემენტს სუბიექტის მიერ განხორციელებული საქმიანობა წარმოადგენს, რაც ევროპულ პრაქტიკაში ეკონომიკური საქმიანობას, ხოლო ქართულ რეალობაში - სამენარმეო საქმიანობას გულისხმობს. ეკონომიკური აგენტის რელატიური ბუნება კი ვლინდება იმაში, რომ მოცემულ შემთხვევაში განმსაზღვრელია არა სუბიექტის ჩვეულებრივი საქმიანობა, არამედ ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში განხორციელებული სადავო ქმედების შინაარსი. შესაბამისად, შეიძლება პირი ჩვეულებრივ ენეოდეს ეკონომიკურ/სამენარმეო საქმიანობას, თუმცა კონკრეტული სადავო ქმედება არ წარმოადგენდეს მსგავსი საქმიანობის ფარგლებში განხორციელებულ ქმედებას, რის გამოც იგი არ ჩაითვლება ეკონომიკურ აგენტად და პირიქით - შეიძლება პირი ჩვეულებრივ არ ენეოდეს ეკონომიკურ/სამენარმეო საქმიანობას, თუმცა, კონკრეტული სადავო ქმედება წარმოადგენდეს მსგავსი საქმიანობის ფარგლებში განხორციელებულ ქმედებას, რის გამოც იგი ჩაითვლება ეკონომიკურ აგენტად.

ეკონომიკური აგენტის მსგავსი რელატიური ბუნება განაპირობებს და უზრუნველყოფს კონკურენციის სამართლის მოქნილობას და მისი ეფექტიანი აღსრულების დამატებით შესაძლებლობას. აღნიშნულის შესაბამისად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში ეკონომიკური აგენტის არსებობის/არარსებობის დადგენა დამოკიდებულია არა სუბიექტის ჩვეულებრივ საქმიანობაზე, არამედ კონკრეტული სადავო ქმედების შინაარსზე. თუ კონკრეტული სადავო ქმედება ხორციელდება საჯარო უფლებამოსილების ფარგლებში, მაშინ სახეზე არ არის ეკონომიკური საქმიანობა და მისი განმსაზღვრელი სუბიექტიც აღარ წარმოადგენს ეკონომიკურ აგენტს. ხოლო ეკონომიკური საქმიანობის ფარგლებში განხორციელებული სადავო ქმედების შემთხვევაში იგი აუცილებლად ჩაითვლება ეკონომიკურ აგენტად და მოექცევა კონკურენციის სამართლის შესაბამისი ამკრძალავი ნორმების მოქმედების სფეროში. ამდენად, ეკონომიკური აგენტის რელატიური ბუნების აღიარება ემსახურება კონკურენციის სამართლის ამკრძალავი ნორმებისთვის მოქმედების მაქსიმალურად ფართო არეალის უზრუნველყოფას და მისი ფარგლების ქვეშ ყველა ისეთი ქმედების თავმოყრას, რომელიც ეკონომიკური საქმიანობის ფარგლებში ხორციელდება და შესაძლოა საფრთხის შემცველი იყოს ჯანსაღი კონკურენტული გარემოსთვის.

ქართული კონკურენციის კანონმდებლობის სისტემის გათვალისწინებით, ეკონომიკური აგენტის ცნების რელატიურობის დამატებითი ფუნქცია ასევე მდგომარეობს იმაში, რომ ამ გზით შესაძლებელი ხდება საჯარო უფლებამოსილების ფარგლებში განხორციელებული ქმედებების აბსტრაჰირება კონკურენციის სამართლის ისეთი კლასიკური ინსტრუმენტების მოქ-

²⁵ ECLI:EU:C:1994:7, *SAT Fluggesellschaft mbH v Eurocontrol*, Case C-364/92 § 30.

მედების ფარგლებისგან, როგორცაა დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების, კონკურენციის შემზღვეველი შეთანხმებების, არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისა და ჯანსაღ კონკურენტულ გარემოსთან არათავსებადი კონცენტრაციების აკრძალვა.

საჯარო უფლებამოსილების ფარგლებში განხორციელებული კონკურენციის შემზღვეველი ქმედებებისათვის საქართველოს კონკურენციის კანონმდებლობა ითვალისწინებს სპეციალურ ნორმებს, რომელიც სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკის ან ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს უკძალავს გარკვეული სახის კონკურენციის შემზღვეველ ქმედებებს. კერძოდ, მსგავსი ქმედებები ქართული კონკურენციის კანონმდებლობის მოქმედების ფარგლებში ექცევა კანონის მე-10 მუხლითა და სახელმწიფო დახმარების მარეგულირებელი ნორმებით გათვალისწინებულ შემთხვევებში. ამ კუთხით პრობლემას წარმოშობს შემთხვევა, როდესაც, მაგალითად, კერძო სამართლის იურიდიული პირი ერთ შემთხვევაში მოქმედებს სახელმწიფოსგან დელეგირებული საჯარო უფლებამოსილების განხორციელების მიზნით, ხოლო მეორე შემთხვევაში ახორციელებს სამეწარმეო საქმიანობას. აღნიშნული სუბიექტი „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით, წარმოადგენს მეწარმე სუბიექტს და შესაბამისად იგი არის ეკონომიკური აგენტი. თუმცა, ბუნებრივია, საჯარო უფლებამოსილების ფარგლებში განხორციელებული ქმედების ნაწილში შეუძლებელია იგი მოექცეს დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების, კონკურენციის შემზღვეველი შეთანხმებებისა თუ არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ამკრძალავი ნორმების მოქმედების ფარგლებში.

სახელმწიფოს მხრიდან კონკურენციის შეზღვევის საფრთხის პრევენციას ემსახურება კანონში მოცემული სახელმწიფო დახმარების მარეგულირებელი ნორმებიც. ამ შემთხვევაში რელევანტური სახელმწიფო ორგანოები ბაზარზე გვევლინებიან სახელმწიფო დახმარების გამცემის როლში და სხვადასხვა ფორმით ერევიან ბაზრის თავისუფალი განვითარების პროცესში. ამასთან, იგივე სუბიექტი ამავდროულად შეიძლება წარმოადგენდეს ეკონომიკურ აგენტს იმდენად, რამდენადაც ისინი საჯარო უფლებამოსილების განხორციელებასთან ერთად შეიძლება ეწეოდნენ ეკონომიკურ საქმიანობას. ამიტომ, მნიშვნელოვანია ცალსახა წყალგამყოფი ხაზის შექმნა სახელმწიფო დახმარების გამცემისა და ეკონომიკური აგენტის ცნებებს შორისაც.

ეკონომიკური აგენტისა და საჯარო უფლებამოსილების განმახორციელებელი სუბიექტის სრულფასოვანი გამიჯვნა შეუძლებელია ეკონომიკური აგენტის ცნების ინსტიტუციონალური გაგების გამოყენებით, ვინაიდან ინსტიტუციონალურად ერთი და იგივე სუბიექტი შესაძლოა ერთდროულად ახორციელებდეს როგორც ეკონომიკურ საქმიანობას ასევე საჯარო უფლებამოსილებას. ეკონომიკური აგენტის ინსტიტუციონალური გაგების შესაბამისად, იმ შემთხვევაში თუ კონკურენციის სამართლისთვის რელევანტური სუბიექტის იდენტიფიცირებისათვის მთავარი ამოსავალი წერტილი იქნება კონკრეტული სუბიექტის ორგანიზაციული მოწყობა და სამართლებრივი ფორმა, მაშინ კონკრეტული სადავო ქმედების შესაბამისი კვალიფიკაციის პროცესში მოხდება საკუთრივ ამ ქმედების შინაარსის უგულებელყოფა, რაც საფრთხეს შეუქმნის კონკურენციის სამართლის მობილურობას, მოქნილობასა და მის ეფექტიან აღსრულებას. შესაბამისად, კიდევ ერთხელ ნათელი ხდება, რომ ეკონომიკური აგენტის ინსტიტუციონალური გაგება ვერ პასუხობს კონკურენციის სამართლის მიზნებს, ამოცანებსა და მის თანამედროვე გამონვევებს.

გამიჯვნის პრობლემის სრულფასოვანი აღმოფხვრა ვერც ეკონომიკური აგენტის მხოლოდ ფუნქციონალური ცნების გამოყენებით ვერ მოხერხდება, ვინაიდან მისი მთავარი ამოსა-

ვალი ნერტილი სუბიექტის ზოგადი საქმიანობა და არა კონკრეტული ქმედების შინაარსი. იმისათვის, რომ მოხდეს ეკონომიკური აგენტისა და საჯარო უფლებამოსილების განმასხვრციელებელი სუბიექტის ერთმანეთისაგან გამიჯვნა აუცილებელია მთავარი ამოსავალი ნერტილი იყოს ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში შესაფასებელი სადავო ქმედების შინაარსი და აღნიშნულის შედეგად საქმიანობის იმ კატეგორიის (ეკონომიკური საქმიანობა ან საჯარო უფლებამოსილების განხორციელება) განსაზღვრა, რომელსაც მიეკუთვნება განსახილველი ქმედება. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია ეკონომიკური აგენტის ფუნქციონალურ განმარტებასთან ერთად მოხდეს მისი რელატიური ბუნების აღიარება.

ვინაიდან, სადავო ქმედების კონკურენციის კანონმდებლობასთან მიმართებაში შეფასებისას ეკონომიკური აგენტის რელატიურობა ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში მხოლოდ საკუთრივ ამ სადავო ქმედების შინაარსზე ფოკუსირდება, იგი მაქსიმალური სიზუსტით უზრუნველყოფს ასევე ამ ქმედების სწორ კვალიფიკაციას. კერძოდ, თუ სადავო ქმედება ხორციელდება ეკონომიკური/სამენარმეო საქმიანობის ფარგლებში მაშინ ქმედების განმასხვრციელებელი სუბიექტი ავტომატურად წარმოადგენს ეკონომიკურ აგენტს და შესაბამისად იგი შეფასდება დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების, კონკურენციის შემზღუდველი შეთანხმებების ან არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ამკრძალავ ნორმებთან მიმართებაში. ხოლო თუ სადავო ქმედება ხორციელდება საჯარო უფლებამოსილების განხორციელების ფარგლებში, მაშინ მისი განმასხვრციელებელი სუბიექტი არ ჩაითვლება ეკონომიკურ აგენტად და ქმედებაც შეფასდება მხოლოდ კანონის მე-10 მუხლთან ან სახელმწიფო დახმარების მარეგულირებელ ნორმებთან მიმართებაში.

5. ერთიანი ეკონომიკური სუბიექტის დოქტრინა

ეკონომიკური აგენტის მიმართ კონკურენციის კანონმდებლობით დადგენილ ერთ-ერთ აკრძალულ ქმედებას წარმოადგენს კონკურენციის შემზღუდველ შეთანხმებებში მონაწილეობა. კერძოდ, კანონის მე-7 მუხლის მიხედვით, ეკონომიკურ აგენტებს ეკრძალებათ დადონ ისეთი შეთანხმება, განასხვრციელონ ისეთი შეთანხმებული ქმედება ან მიიღონ ისეთი გადანყვეტილება, რომლის შედეგი ან მიზანია კონკურენციის შეზღუდვა, დაუშვებლობა ან აკრძალვა. შესაბამისად, აღნიშნული ნორმის დისპოზიცია გულისხმობს სულ მცირე ორი ეკონომიკური აგენტისა და მათ შორის კონკრეტული შინაარსის შეთანხმების არსებობას.

თუმცა, აღნიშნული ნორმის გაგებით, ორი დამოუკიდებელი ეკონომიკური აგენტის არსებობისათვის კონკრეტულ შემთხვევაში შესაძლებელია საკმარისი არ იყოს ორი ან მეტი სამართლებრივად დამოუკიდებელი და განცალკევებული სუბიექტის არსებობა. კერძოდ, ბაზრის სხვადასხვა მონაწილე კონკრეტულ შემთხვევაში შესაძლებელია კონკურენციის სამართლის მიზნებისათვის მიჩნეულ იქნეს ერთ ეკონომიკურ სუბიექტად, რაც გამორიცხავს მათ შორის კონკურენციის შემზღუდველი შეთანხმების არსებობის შესაძლებლობას, ვინაიდან ასეთ შემთხვევაში სახეზე არ არის ორ ან მეტ დამოუკიდებელ ეკონომიკურ აგენტს შორის არსებული შეთანხმება.

გარდა ამისა, რამდენიმე პირის ერთ ეკონომიკურ სუბიექტად მიჩნევა მნიშვნელოვან როლს ასევე ასრულებს კონკურენციის კანონმდებლობის დარღვევის შერაცხადობის საკითხის განსაზღვრისას. მართლმსაჯულების სასამართლოს მიერ დამკვიდრებული პრაქტიკის მიხედ-

ვით, შვილობილი კომპანიის ქმედება შესაძლოა შეერაცხოს დედა კომპანიას იმ შემთხვევაში თუ განცალკევებული სამართალსუბიექტობის მიუხედავად, შვილობილ კომპანიას არ აქვს საკუთარი საბაზრო ქმედებების დამოუკიდებლად განსაზღვრის შესაძლებლობა და მოქმედებს დედა კომპანიის ინსტრუქციების შესაბამისად.²⁶

აღნიშნული მიდგომა ევროპულ იურიდიულ ლიტერატურასა და სასამართლო პრაქტიკაში ეფუძნება „ერთიანი ეკონომიკური სუბიექტის დოქტრინის“ სახელით ცნობილ თეორიას. მართლმსაჯულების სასამართლო განმარტავს, რომ დასახელებული დოქტრინის საფუძველზე რამდენიმე ფიზიკური ან/და იურიდიულ პირი შესაძლებელია ჩაითვალოს ერთ ეკონომიკურ აგენტად.²⁷ ერთიანი ეკონომიკური სუბიექტის დოქტრინის მიხედვით, სამართლებრივად ერთმანეთისაგან განცალკევებული სუბიექტები არ მიიჩნევიან დამოუკიდებელ ეკონომიკურ აგენტებად იმ შემთხვევაში, თუ მათ შორის არსებობს გარკვეული ხარისხის ურთიერთდამოკიდებულება, რომელიც ამართლებს ამ სუბიექტების არა სხვადასხვა, არამედ ერთ ეკონომიკურ აგენტად მიჩნევას. ერთიანი ეკონომიკურ სუბიექტად მიჩნევისათვის საკმარისი ხარისხის ურთიერთდამოკიდებულების განსაზღვრა კი ხდება იმის მიხედვით, თუ რამდენად აქვთ კონკრეტულ სუბიექტებს გადაწყვეტილების მიღების რეალური ავტონომია და საკუთარი ეკონომიკური პოლიტიკის დამოუკიდებლად განსაზღვრის შესაძლებლობა.²⁸ ამასთან, საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს (შემდგომში - „სააგენტო“) განმარტებით, სამართლებრივად განცალკევებულ სუბიექტებს შორის ურთიერთდამოკიდებულების არსებობა თავისთავად არ ნიშნავს, რომ გამოკვეთილია ერთი ეკონომიკური აგენტი, ვინაიდან ურთიერთდამოკიდებულება უფრო ფართო ცნებაა და მისი არსებობის მიუხედავად კონკრეტული სუბიექტები შესაძლოა მაინც სარგებლობდნენ გარკვეული დამოუკიდებლობით და ისინი სხვა სუბიექტთან ერთად არ ქმნიდნენ ერთ ეკონომიკურ აგენტს.²⁹ შესაბამისად, კონკრეტული სუბიექტის ცალკე ეკონომიკურ აგენტად კვალიფიკაციისათვის აუცილებელია, რომ მას გააჩნდეს გადაწყვეტილებების მიღების რეალური ავტონომია და დამოუკიდებლობის საკმარისი ხარისხი.

თუმცა, ბაზრის რომელიმე მონაწილის დამოუკიდებლობის ხარისხის განსაზღვრა კონკრეტულ შემთხვევაში შესაძლოა გარკვეულ პრობლემებთან იყოს დაკავშირებული. მართლმსაჯულების სასამართლოს პრაქტიკის მიხედვით, იმ შემთხვევაში თუ ერთი კომპანია მეორე კომპანიაში ფლობს წილების 100 პროცენტს, მაშინ არსებობს პრეზუმფცია იმისა, რომ დედა კომპანიას აქვს გადამწყვეტი გავლენა შვილობილი კომპანიის ეკონომიკურ პოლიტიკაზე,³⁰ რაც გულისხმობს, რომ შვილობილ კომპანიას არ გააჩნია რეალური ავტონომია ბაზარზე საკუთარი ეკონომიკური პოლიტიკის განსაზღვრის კუთხით და მისი კომპეტენცია მხოლოდ დედა კომპანიის მითითებების შესრულებით შემოიფარგლება.³¹ სასამართლო ასევე განმარტავს, რომ ასეთ შემთხვევაში შვილობილი კომპანიის ქმედებები, რომლებიც წინააღმდეგობაში მოდის კონკუ-

²⁶ ECLI:EU:C:2009:536, *Akzo Nobel NV*, Case C-97/08 P. § 58; ECLI:EU:C:1972:70, *Chemical Industries*, Case 48-69, §§ 132/133; ECLI:EU:C:1972:73, *Geigy AG*, Case 52-69, § 44; ECLI:EU:C:1973:22, *Europemballage and Continental Can*, Case 6/72, § 15.

²⁷ ECLI:EU:C:2009:536, *Akzo Nobel NV*, Case C-97/08 P. § 55; ECLI:EU:C:2006:784, *Confederación Española*, Case C-217/05 § 40.

²⁸ ECLI:EU:T:2005:322, *DaimlerChrysler AG*, Case T-325/01 § 85; ECLI:EU:T:2012:46, *DuPont Performance Elastomers*, Case T-76/08, § 58.

²⁹ საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს გადაწყვეტილება №04/166, 06/07/2018, 17.

³⁰ ECLI:EU:C:2009:536, *Akzo Nobel NV*, Case C-97/08 P. § 61;

³¹ ECLI:EU:C:1996:405, *Viho Europe BV*, Case C-73/95 P, § 16.

რენციის კანონმდებლობასთან, სრულად შეერაცხება დედა კომპანიასაც, გარდა იმ შემთხვევისა თუ ეს უკანასკნელი სათანადო მტკიცებულებებით არ დაასაბუთებს, რომ შვილობილი კომპანია სარგებლობს ბაზარზე დამოუკიდებელი მოქმედების შესაძლებლობით.³² აქედან გამომდინარე, 100 პროცენტიანი წილის ფლობის შემთხვევაში ივარაუდება, რომ დედა და შვილობილი კომპანია ქმნიან ერთიან ეკონომიკურ სუბიექტს, გარდა იმ შემთხვევისა თუ აღნიშნული სუბიექტები მტკიცების მაღალი ხარისხით საწინააღმდეგოს არ დაასაბუთებენ. ასეთ შემთხვევაში მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული ყველა რელევანტური გარემოება, რომელიც უკავშირდება ეკონომიკურ, ორგანიზაციულ თუ სამართლებრივ კავშირებს და უბრალოდ ის ფაქტი, რომ დედა კომპანია არ ერევა/ჩარეულა შვილობილი კომპანიის გადანაცვტილების მიღების პროცესში არ არის საკმარისი.³³ ამასთან, საყურადღებოა ასევე ის გარემოება, რომ აღნიშნული პრეზუმფციის გაბათილება შესაბამისი სუბიექტების ინტერესებში შედის მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ შვილობილი კომპანიის მიმართ დგინდება კონკურენციის კანონმდებლობის დარღვევის ფაქტი, ვინაიდან მისი გაბათილების შემთხვევაში აღნიშნული ქმედება არ შეერაცხება დედა კომპანიას და სანქცია დაეკისრება მხოლოდ შვილობილ კომპანიას.

მსგავსი პრეზუმფცია არ არსებობს იმ შემთხვევაში თუ დედა კომპანია სრულად არ ფლობს შვილობილი კომპანიის წილებს.³⁴ მართლმსაჯულების სასამართლოს განმარტებით, ასეთ დროს, აუცილებელია, რომ კონკურენციის კანონმდებლობის აღმასრულებელმა უწყებამ ეკონომიკური, ორგანიზაციული თუ სამართლებრივი კავშირების საფუძველზე შეძლოს იმის მტკიცება, რომ ადგილი აქვს შვილობილ კომპანიაზე გადამწყვეტი ზეგავლენის განხორციელებას დედა კომპანიის მხრიდან.³⁵ წილის ასპროცენტიანი ფლობისგან განსხვავებით, ამ შემთხვევაში მტკიცების ტვირთის მატარებელია არა შესაბამისი ეკონომიკური აგენტი, არამედ კონკურენციის აღმასრულებელი უწყება.

ზემოთ მოცემულ შემთხვევებში, ერთიან ეკონომიკურ სუბიექტად მიჩნეულ რამდენიმე ეკონომიკურ აგენტს შორის არსებული ხელშეკრულება თუ შეთანხმებული ქმედება, როგორც წესი, ერთ კორპორატიულ ჯგუფში გარკვეული ფუნქციების გადანაწილებად მიიჩნევა და არ წარმოადგენს დამოუკიდებელ ეკონომიკურ აგენტებს შორის არსებულ კონკურენციის შემზღუდველ შეთანხმებას.³⁶ აღნიშნული მიდგომა განპირობებულია იმ ფაქტით, რომ უკვე არსებული გარკვეული ხარისხის ურთიერთკონტროლი ისედაც გამორიცხავს მათ შორის კონკურენციას და შესაბამისად მათი შეთანხმების შედეგად შეუძლებელია კონკურენციის შეზღუდვა, ვინაიდან ისინი ერთმანეთის კონკურენტებს არ წარმოადგენენ. ამასთან, ერთიან ეკონომიკურ სუბიექტად მიჩნეულ რამდენიმე ეკონომიკური აგენტის შემთხვევაში შვილობილი კომპანიის კონკურენციის კანონმდებლობის საწინააღმდეგო ქმედებები სრულად უნდა შეერაცხოს ასევე იმ ეკონომიკურ აგენტსაც, რომელიც ზემოთ მოცემული მსჯელობის შესაბამისად ახორციელებს მასზე კონტროლს.

32

იქვე.

33 ECLI:EU:C:2012:479, *Alliance One International Inc*, Joined Cases C-628/10 P and C-14/11 P, § 45; ECLI:EU:C:2013:514, *Stichting Administratiekantoor Portielje*, Case C-440/11 P § 66;34 *Faul J. Nikpay A.*, the EU Law of Competition, 3rd ed., 2014, § 3.59.35 ECLI:EU:T:2012:46, *DuPont Performance Elastomers*, Case T-76/08, § 61.36 ECLI:EU:C:1974:114, *Centrafarm BV*, Case 15-74, § 41.

6. დასკვნა

წინამდებარე ნაშრომში განხილული საუკეთესო გერმანული და ევროპული პრაქტიკისა თუ დასავლური სამეცნიერო ტენდენციების განხილვის შედეგად გამოვლინდა, რომ არსებობს ეკონომიკური აგენტის ორი ერთმანეთისაგან განსხვავებული გაგება.

ინსტიტუციონალური გაგების მიხედვით, პირი ეკონომიკურ აგენტად მიიჩნევა მისი სამართლებრივი ფორმისა და/ან მისი ორგანიზაციული მოწყობის შესაბამისად. თუმცა, დროთა განმავლობაში აღნიშნულმა მიდგომამ აქტუალურობა დაკარგა და მართლმსაჯულების სასამართლო პრაქტიკასა და იურიდიულ დოქტრინაში მან აღიარება ვერ ჰპოვა, ვინაიდან იგი მნიშვნელოვნად ავიწროებდა ეკონომიკური აგენტის ცნებას და ვერ პასუხობდა კონკურენციის სამართლისა და პოლიტიკის წინაშე მდგარ ამოცანებს.

ინსტიტუციონალური გაგებისგან განსხვავებით, ფუნქციონალური გაგების მიხედვით, სუბიექტის ეკონომიკურ აგენტად მიიჩნევა არ არის დამოკიდებული მის სამართლებრივ ფორმასა თუ ორგანიზაციულ მოწყობაზე. ფუნქციონალური გაგების ქვაკუთხედს წარმოადგენს პირის პრაქტიკული საქმიანობა, მიუხედავად მისი სამართლებრივი ფორმისა თუ ორგანიზაციული მოწყობისა. ევროპულ პრაქტიკაში, აღნიშნული გაგებით ეკონომიკურ აგენტად მიიჩნევა პირი, რომელიც ახორციელებს ეკონომიკურ საქმიანობას. ხოლო ეკონომიკური საქმიანობა კი გულისხმობს ბაზარზე საქონლისა და მომსახურების ნებისმიერი ფორმით მიწოდებას.

გარდა ამისა, გამოვლინდა, რომ ქართველი კანონმდებლის მიერ შემოთავაზებული ეკონომიკური აგენტის ცნების ლეგალური დეფინიცია იზიარებს ფუნქციონალურ მიდგომას, თუმცა ეკონომიკური საქმიანობის ნაცვლად ეკონომიკური აგენტის ცნებას უკავშირებს სამეწარმეო საქმიანობის განხორციელებას, რაც მნიშვნელოვნად ავიწროებს აღნიშნულ ინსტიტუტს და შესაბამისად კონკურენციის კანონმდებლობის მოქმედების ფარგლებს. კონკურენციის სამართლისა და პოლიტიკის ფართომასშტაბიანი და ეფექტიანი აღსრულების მისაღწევად კი აუცილებელია სამეწარმეო საქმიანობის ნაცვლად ეკონომიკური აგენტის ცნების დეფინიციაში გამოყენებულ იქნეს ტერმინი ეკონომიკური საქმიანობა.

ამასთან ნორმის განმარტებისას უნდა მოხდეს ეკონომიკური აგენტის რელატიური ბუნების აღიარება და ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში მისი არსებობა/არარსებობა უნდა დადგინდეს შესაფასებელი სადავო ქმედების შინაარსის გათვალისწინებით.

გარდა ამისა, სააგენტოსა და ევროპული სასამართლოს პრაქტიკაზე დაყრდნობით ასევე გაანალიზებულ იქნა „ერთიანი ეკონომიკური სუბიექტის დოქტრინა“, რომლის მიხედვითაც, განცალკევებული სამართალსუბიექტობის მქონე კომპანიები კონკურენციის კანონმდებლობის მიზნებისათვის მიიჩნევა ერთ ეკონომიკურ სუბიექტად.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კანონი „კონკურენციის შესახებ“, სსმ, 6148-ლს, 08/05/2012.
2. ზუკა კიშვილი ქ. (რედ.), ჯაფარიძე ლ. (რედ.), კობაძე ნ., ფვანია ნ., გველესიანი ზ., აკოლაშვილი მ., სერგია ნ., მომცელიძე ს., საქართველოს კონკურენციის სამართალი, თბ., 2019, 180.
3. საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს გადაწყვეტილება №04/166, 06/07/2018.
4. Faul J., Nikpay A., the EU Law of Competition, 3rd ed., 2014, § 3.28, 3.59.

5. *Montana, L., Jellis J.*, The concept of undertaking in EC competition law and its application to public bodies: Can you buy your way into article 82. *Competition Law Journal*, Vol. 2, 2003, 118.
6. *Zimmer D.*, *Immenga/Metsmäcker GWB Kommentar*, 3. Auflage, München 2001, § 1, Rn. 24, 30-31.
7. *Füller T. J.*, *Kölner Kommentar zum Kartellrecht*, Bd. 3. 2016. § 101. Rn. 11, 13-14.
8. *Säcker/Hermann.*, *Münchener Kommentar zum Kartellrecht*, Einl. Rn. 946.
9. *Advocate General Leger.*, Opinion, July 10, 2001, ECLI:EU:C:2001:390, 46.
10. ECLI:EU:C:1962:30, *Klöckner-Werke AG*, Joined cases 17/61 and 20/61, § 16.
11. ECLI:EU:C:1972:70, *Chemical Industries*, Case 48-69, §§ 132, 133.
12. ECLI:EU:C:1972:73, *Geigy AG*, Case 52-69, § 44.
13. ECLI:EU:C:1973:22, *Europemballage and Continental Can*, Case 6/72, § 15.
14. ECLI:EU:C:1974:114, *Centrafarm BV*, Case 15-74, § 41.
15. ECLI:EU:C:1984:271, *Hydrotherm*, Case 170/83, § 11.
16. ECLI:EU:C:1987:283, *Commission v Italy*, Case C-118/85 § 7.
17. ECLI:EU:C:1991:161, *Klaus Höfner*, Case C-41/90, § 21.
18. ECLI:EU:C:1993:63, *Poucet*, Joined Cases C-159/91 und C-160/91 § 17.
19. ECLI:EU:C:1994:7, *SAT Fluggesellschaft*, Case C-364/92 §§ 18, 30.
20. ECLI:EU:C:1995:392, *Fédération Française*, Case C-244/94.
21. ECLI:EU:C:1996:405, *Viho Europe BV*, Case C-73/95 P, § 16.
22. ECLI:EU:C:1997:603, *Job Centre*, Case C-55/96 § 21.
23. ECLI:EU:C:1998:303, *Commission v Italy*, Case C-35/96, §§ 36, 37.
24. ECLI:EU:C:2000:428, *Pavlov*, Joined Cases C-180/98 to C-184/98 §§ 74, 75, 76.
25. ECLI:EU:C:2002:98, *Wouters*, Case C-309/99 § 47.
26. ECLI:EU:T:2005:322, *DaimlerChrysler AG*, Case T-325/01 § 85.
27. ECLI:EU:C:2006:784, *Confederación Española*, Case C 217/05 § 40.
28. ECLI:EU:C:2009:536, *Akzo Nobel NV*, Case C-97/08 P. §§ 55, 58, 61.
29. ECLI:EU:T:2012:46, *DuPont Performance Elastomers*, Case T 76/08, §§ 58, 61.
30. ECLI:EU:C:2012:479, *International Inc*, Joined Cases C 628/10 P and C 14/11 P, § 45.
31. ECLI:EU:C:2013:514, *Stichting Administratiekantoor Portielje*, Case C 440/11 P § 66.
32. BGH NJW 1962 196.
33. BGH Urt. v. 05.05.1981, KZR 9/80, §. 5.